

het kwaad dezer wereld zijn met hun geloof op God tòch in de dood der verlaten geploft. Johannes de Doper wordt niet verlost uit de gevangenis, maar wordt onthoofd. Heeft het kwaad der mensen en de macht van de duivel hier niet het laatste woord? En toch gaat Gods Woord ook dan in vervulling: „Gijlieden hebt dit ten kwade bedacht, maar God heeft dit ten goede gekeerd”. En toch gaat het woord Gods altijd op: „Alle dingen zullen medewerken ten goede”.

Alleen maar, de Bijbel leert ons, dat de glorieuze ontknoping voor Jozef in de tijd slechts een *voorlopige* ontknoping is, die haar waarde ontleent aan en slechts een schaduwwachtige profetie is van de *definitieve* ontknoping in het laatste gericht. Jozefs *blijde einde* in zijn verlossing uit de gevangenis en in zijn verheffing als „onderkoning” is slechts een teken van de eeuwige verlossing uit de banden van zonde en onrecht en dood.

„Indien wij alléén in dit leven op God hopende waren, zo zouden we nog de ellendigste van alle mensenkinderen zijn.” Elke tijdelijke verlossing heeft de functie om heen te wijzen naar de eeuwige verlossing, die nooit meer achterhaald kan worden door een nieuw kwaad, zoals het toch ook gebeurd is in het leven van Jozef en zijn geslacht.

In Hebreëen elf wordt getekend een rij geloofshelden, die wonderlijk door God tijdelijk verlost zijn, maar altijd als teken en heenwijzing en als klein onderdeelje van de eeuwige definitieve verlossing. Daarom besluit dit hoofdstuk met te wijzen op die „anderen”, die „aan stukken zijn gezaagd”, „door wilde dieren zijn verscheurd”, en gedood zijn, de „tijdelijke verlossing niet aangenomen hebbende”, omdat zij een „betere”, een definitieve verlossing verwachtten, de gelukkige ontknoping en het blijde einde in het hemels paradijs. Zo heeft Christus vele malen tijdelijke en aardse uitreddingen gegeven, maar altijd als „teken”, dat van zichzelf heenwees naar de eeuwige verlossing door Zijn Geest en bloed. „En Jezus antwoordde: noch deze heeft gezondigd, noch zijn ouders, maar dit is geschied, *opdat* de werken Gods in hem geopenbaard worden” (Joh. 9:3). Het gaat om het goddelijk „opdat”, de goddelijke zin der verlossing, die verder reikt dan een tijdelijke troon in dit Egypte, het land der vreemdelingschappen, maar die op het oog heeft de eeuwige troon van Christus, waarin de gelovigen zullen zitten om *eeuwig* met Hem te heersen. Het gaat om de goddelijke zin der verlossing, die verder reikt dan het tijdelijke teken, het tijdelijk weer hopen op deze gevloekte aarde, maar die rijkt tot in het „wandelen in de hemel” voor God en het Lam.

Het probleem: God en het kwaad, waarvan het vraagstuk van „de kromme stok en de rechte slag” een belangrijk onderdeelje is, is niet op te lossen in het licht van deze korte tijd, maar alleen in het licht der eeuwigheid.

En ieder, die het Woord van Gods belofte isoleert en gevangen zet in de cel van de tijd, zal vastlopen en het eeuwige Woord van God niet horen klinken door alle eeuwigheden.

Ook al rolt het hoofd van Johannes de Doper onder de duivelse slag van Herodes in dat beklemmende gevangenisshol, en ook al wordt zijn hoofd met demonisch genot als teken van de laatste overwinning van het kwaad in de tijd op een schaal gepresenteerd, het is slechts een overwinning aan de grens van de tijd en van deze wereld, maar het is aan de andere kant van de grens de eeuwige overwinning Gods. Deze helle slag die Herodes ten kwade dacht, heeft God als een hemelslag voor eeuwig ten goede gekeerd. Goddank, de rechte slag Gods geldt de eeuwigheid en de kromme stok geldt slechts de tijd.

Daarom kan God Zich de luxe permitteren om de speelruimte van de duivel te laten grenzen aan de dood, en zelfs uit te zetten over de tijdelijke dood. Maar de grens blijkt „de eeuwige dood”. Tot hiertoe en niet verder. De tijdelijke dood grenst voor het geloof niet aan de eeuwige dood, maar aan het volle eeuwige leven.

Laten wij nu van de „schaduwen” en de „tekenen” afzien, naar de „eigenlijke zaak”, naar Jezus Christus en Zijn kruis. Het drama van Jozef was slechts een prelude op het eigenlijke drama van Jezus Christus, Die ons van de nood van God en het kwaad, God en de zonde, heeft verlost.

God heeft de duivel in die speelruimte dood laten spelen, over alle grenzen heen. Niet Jozef en alle martelaren verlossen ons, maar alleen Jezus Christus, want Jozef en de martelaren zijn de verlost door Christus.

d. Miljoen maal nul is nul

Vermenigvuldiging betekent veel in deze wereld, maar nooit alles. De vermenigvuldiging is machtig maar niet almachtig. Zij blijft begrensd en altijd binnen eigen kring. De vermenigvuldiging komt niet boven zichzelf uit. Wij kunnen zien, dat koeien vermenigvuldigd worden tot miljoenen koeien, maar het blijven koeien; ook de miljoenen koeien leveren nooit één mens op. Zij komen dus door het getal nooit boven zichzelf, boven de categorie

koe uit. Alles vermenigvuldigt zich op aarde binnen eigen grenzen. Zo kan de mens zich vermenigvuldigen tot miljarden mensen, maar tegelijk wordt daarmee het „al te menselijke” vermenigvuldigd, en daardoor komt de mens door het getal niet boven zichzelf uit.

De ellende van de grens wordt mede vermenigvuldigd. Wij willen allen boven „de slechte eindigheid” uitkomen door optellen, vermenigvuldigen, zelfs door machtsverheffing, doch wij blijven in het horizontale vlak van onze mogelijkheden. Maar we zien telkens, dat „de slechte eindigheid” door vermenigvuldiging geen „eindige slechtheid” (Bolland) blijkt te zijn. Er komt zó geen einde aan de slechtheid noch aan de eindigheid. De vermenigvuldiging, die boven het kwaad en de zonde der wereld tracht uit te komen, zoekt men nu eens in de natuur, die langs de weg van „natuurlijke keuze” en „strijd om het bestaan”, en „het overblijven van de beste exemplaren” boven de „slechte eindigheid” zal uitkomen, en dan weer in de cultuur, zelfs in de techniek! (hoe is het mogelijk), en ten slotte in zedelijke verheffing en religieuze prestaties van de mens.

De geschiedenis bevestigt de waarheid van het Woord Gods, dat miljoen maal nul altijd nul blijft, omdat „wat uit het vlees is, vlees is” en blijft. Het brede horizontale vlak (van links naar rechts, van achteren naar voren), met alle natuurlijke en historische mogelijkheden kunnen uitgebuit worden tot in het fantastische en astronomische, waarbij we duizelen, maar alléén het vertikale (van boven naar beneden) van Gods genadig ingrijpen en openbaren doet „wat bij mensen onmogelijk maar bij God alleen mogelijk” is.

De heilsweg des Heren in het Oude en Nieuwe Testament is een doorlopende illustratie, dat de mens met al zijn mogelijkheden tot vermenigvuldiging niet kan, wat God alleen kan. Het „iets der mensen”, natuurlijk, cultureel, wetenschappelijk, zelfs ethisch en religieus vermenigvuldigd met onvoorstelbaar grote getallen, blijkt voor God niets nut te zijn, wanneer het erop aan komt, dat de mens zichzelf als zondaar wil verlossen. Het voortdurend „uitverkiezinkje spelen” van de mens loopt op niets uit, opdat wij ons zouden onderwerpen aan de soevereine uitverkiezing des Heren. Hetgeen niets is, kiest God uit, om het vermenigvuldigde iets van de mens te beschamen, „opdat niemand roeme”.

Alles wat de mens op welk gebied ook, zelfs op het zedelijk en religieus gebied, vanuit zichzelf en door zichzelf presteert, blijft onder de doem van „tot op zekere hoogte” waarde te bezitten;

maar die hoogte is juist niet hoog genoeg om boven zonde en dood uit te komen. Wij blijven „binnen de grenzen van het menselijke”, en dat betekent nu heel nuchter en ontstellend „binnen de grenzen van zonde en dood”.

Wat heeft God een even taaie als trouwe strijd moeten voeren om dit zèlfs aan de kinderen van Zijn uitverkiezing en van Zijn vertikale openbaring duidelijk te maken. Kinderen des Verbonds, kinderen der uitverkiezing, die leven onder het heilzaam ingrijpen van Boven naar beneden, blijven op aarde in hun overleggingen en reacties helaas voor een zeer groot aantal procenten „vlees” en „oude mens”, die hun uitverkiezinkje stellen tegenover Gods uitverkiezing, en hun vermenigvuldiging van menselijke en „vrome” mogelijkheden tegenover die éne mogelijke verlossing van Boven.

Niet alleen in onze ellendige hoogmoedige val wilden wij als God zijn, en Zijn werk uit handen nemen, ook in onze verlossing proberen we als God te zijn door de Zoon van Gods welbehagelijke uitverkiezing te vervangen of overbodig te maken door onszelf. Maar God gaat gelukkig Zijn gang en stoort Zich niet aan onze eigenwijsheden, zodat Hij ze grondig verstoort. Jacob laat God vóór Ezau gaan, ondanks Izak. En Juda gaat vóór Ruben, de menselijke orde, en vóór Jozef, de uitverkiezing van Jacob. En nooit heeft Jacob vanuit zichzelf Lea als koningin-moeder in het heilige geslacht erkend. Dat moest natuurlijk zijn geliefde Rachel zijn. Juda, de koninklijke, uit wie Jezus Christus, de koning der koningen geboren zal worden, is immers niet het kind van Rachel, maar van Lea.

„Juda, gij zijt het.” Dat heeft Jacob wat gekost. Juda is het, omdat God hem verkoren heeft, en Jozef wordt het nooit, omdat hij het om Gods wil niet is. En dan kan Jacob wel uitverkiezinkje spelen, en Jozef een koningsmantel omhangen, maar daarmee springt Jozef niet van zijn verkiezing in Gods verkiezing. Alle attenties van Jacob aan het adres van Jozef, alle dromen van Jozef, alle macht van Jozef in Egypte, is veel, maar „tot op zekere hoogte”. Miljoen maal de uitverkiezing van Jozef door Jacob wordt nooit de uitverkiezing Gods.

Wanneer Jacob zijn lievelingszoon van de vrouw van zijn verkiezing, Rachel, gaat zegenen, dan is de oude vader breedspakig. Hij zegt eigenlijk maar één ding, maar dat ene vermenigvuldigt hij in sierlijke herhalingen. Maar ook deze vermenigvuldigheid blijft binnen de grenzen. Jozef wordt daardoor nooit Juda. De éne zegen rolt over de andere. Zesmaal gebruikt Jacob het woord zegen. Zesmaal zegenen en tóch binnen de

door God gestelde perken. Zes is het getal des mensen, zelfs zeshonderd zezenzestig. Zeven is het getal Gods. Het is alsof Jacob over de grens wil, maar telkens aan de grens door God wordt teruggestuurd. Alleen Juda is over de grens. Juda is het, Juda is de stamvader van de beloofde Verlosser en Koning, Jezus Christus.

Hoort hóe Jacob zegent ²⁾: „Jozef – een jonge vruchtboom, een jonge vruchtboom bij een bron, waarvan de takken boven de muur zijn uitgestegen.” Een jonge vruchtboom is niet mooi genoeg. Die vruchtboom moet ook nog bij een bron staan, zodat zijn levensgroei onder de meest gunstige omstandigheden plaatsvindt; nooit het gevaar van dorst en verwelken. De takken niet alleen tegen de muur, maar boven de muur uitstijgend. De Here laat deze weelde toe, want deze weelde gaat wel over de grens van de muur maar niet over de grens van Gods verkiezing. „Maar boogschutters hebben hem geprikkeld, beschoten en vijandig bejegend, doch zijn boog bleef stevig en zijn armen met zijn handen lenig, door toedoen van de Machtige van Jacob, door de naam van de Herder, de steenrots van Israël, door de God van uw Vader, die u helpen zal en door God Almachtig, die u zegenen zal.”

Jacob ziet nu terug in het verleden. Het drama van Jacobs leven ontrolt zich. Jozef had vijanden in zijn eigen broeders, en in de verliefde vrouw van Potifar. De boogschutters hebben hem veel kwaad gedaan, maar door de hulpe Gods heeft hij overwonnen. Zijn neergang werd toch de grote opgang. Waarom? De Here God Zelf beschermde Jozef. En weer kan Jacob niet ophouden om het bijzondere in Jozefs leven te bezingen. Jozef stond onder de hoede Gods. En Jacob gebruikt vijf verschillende namen om God te noemen: de Machtige Jacobs, de Herder, de Steenrots, de God van Jacob, de Almachtige. Ook deze rijkdom en vermenigvuldiging van de deugden Gods over Jozefs leven laat God toe, maar ook nu moet Jacob aan de grens terugdeinzen. De naam Silo komt niet over zijn lippen. „God Almachtig, die u zegenen zal met zegeningen des hemels van boven, met zegeningen van de vloed, die beneden ligt, met zegeningen van borsten en baarmoeder, met zegeningen van uw vader, die de zegeningen der overoude bergen, het begerenswaardige der eeuwige heuvelen te boven gaan; die mogen zijn op het hoofd van Jozef, en op de schedel van de uitverkorene onder zijn broeders.” Het goede vaderhart van Jacob laat de

²⁾ Gen. 49 : 22—26 (vertaling G. Ch. Aalders).

ene zegen tuimelen over de andere. Wat zegt hij veel, en tegelijk zegt hij maar één ding: aardse en tijdelijke zegen. Zesmaal aardse zegen wordt nog geen eeuwige Messiaanse zegen. Zegen van boven, de regen, zegen van beneden, de rivieren; kinderzegen en zegen van rijkdom. Steeds verder en hoger wil Jacob, maar hij stoot tegen de grens van de Messiaanse zegen. Hij komt niet door het spergebied van God. De Heilige Geest verhindert hem, en houdt hem binnen de perken, zelfs wanneer hij, Jacob, de zegen uitgiet over Jozef, als een zegen, die „het begerenswaardige der eeuwige heuvelen teboven gaat”. Hier komen we naar de klanken in de buurt van het boventijdelijke, maar naar de inhoud blijft het vóór de grens staan. Zelfs als Jacob het bijzondere van Jozef accentueert in het „de uitverkorene onder zijn broeders”. Zeker, uitverkoren tot onderkoning van Egypte maar niet tot koning van Sion. Al druip alles van aardse zegen, de hemelse zegen komt van Juda. Hier buigt Jozef voor Juda, en Rachel voor Lea, en Jacob voor Christus!

Jacob met al zijn opvallende gebreken, blijkt toch een kind des geloofs, omdat hij zich in zijn zegenen verloochent. En straks zal Lea, de verschoppeling en achtergestelde, als koningmoeder een ereplaats krijgen in Jacobs graf, in de spelonk van Machpela! Het is wel erg laat, maar dit rechtsherstel is van definitieve duur, tot op deze dag.

Het graf heeft zijn eigen sprake. Wanneer het leven geen recht deed, dan gebruikt God de dood tot rechtsherstel. Ons tot een getuigenis.

Jozef is de uitverkorene maar om als uitverkorene *De Uitverkorene*, Juda, te dienen. Jozef is uitverkoren om God gelegenheid te geven „Zijn Zoon uit Egypte te roepen”. Jozef blijft *onderkoning*, en Juda Koning.

U weet, dat Jozef zijn beide zonen Manasse en Efraïm tot Jacob gebracht heeft om over zijn kinderen de zegen te ontvangen. Wat speelde hier Jozef door de gedachten? Wat vervulde zijn hart? Wilde hij in zijn kinderen alle broeders vóór zijn? Rekende hij op *de* zegen? Of was hij bezorgd buiten de zegen van de stammen Jacobs te vallen, omdat zijn kinderen een Egyptische moeder hadden?

In alle geval: zijn kinderen worden „voor vol” geaccepteerd. Zij ontvangen als neven van hun ooms, de broeders van Jozef, zegeningen, alsof zij broeders van hun ooms waren. Jozefs geslacht wordt niet uitgerangeerd uit het spoor van het verbond. Manasse en Efraïm worden als zonen van Jacob gerekend. Maar het gaat toch anders dan Jozef gedacht had. Ook nu keert de

Here de orde om, zoals Hij al menigmaal gedaan had en nog menigmaal doen zal. „Maar Israël strekte zijn rechterhand uit, en leidde die op het hoofd van Efraïm, hoewel hij de minste was, en zijn linkerhand op het hoofd van Manasse; hij bestierde zijn handen verstandiglijk; want Manasse was de eerstgeborene” (Gen. 48 : 14).

Zegening onder gekruiste handen, onder het teken van het kruis. Jozef wil dit verhinderen, maar Jacob zet door.

God wil ons daarmede zeggen, dat de zegen uiteindelijk niet rust in onze situatie en positie, maar in Zijn soevereine uitverkiezende liefde.

Dit was Jozef „een doorn in zijn oog” (Gen. 48 : 17). Van onze natuur uit is de zegening onder het kruis een ergernis en dwaasheid.

Maar de inhoud der zegening blijft ook hier binnen de perken van de tijdelijke zegening, al zou die spreekwoordelijk worden in Israël: „God make u gelijk Efraïm of gelijk Manasse” (Gen. 48 : 20).

En wanneer wij de zegen van Mozes over Jozef horen, dan blijft Mozes ook bij alle vermenigvuldiging toch binnen de grenzen. Hooft maar: „En van Jozef zeide hij: Zijn land zij gezegend van de Here, van het uitnemendste des hemels, van de dauw en van de diepte, die beneden is liggende. En van de uitnemendste inkomsten der zon, en van de uitnemendste voortzetting der maan. En van het voornaamste der oude bergen, en van het uitnemendste der eeuwige heuvelen; en van het uitnemendste der aarde en haar volheid, en van de goedgunstigheid Desgenen, Die in de braambos woonde, kome de zegening op het hoofd van Jozef, en op de schedel des afzonderden van zijn broeders. Hij heeft de heerlijkheid des eerstgeborenen zijns osses, en zijn hoornen zijn hoornen des eenhoorns, met dezelve zal hij de volkeren samenstoten tot aan de einden des lands. Deze nu zijn de tienduizenden van Efraïm, en deze zijn de duizenden van Manasse” (Deut. 33 : 13).

Dezelfde breedsprakigheid over het „uitnemendste” en de uitzonderlijke positie van Jozef, dezelfde woordenweelde in deze zegening als bij Jacob. En toch... miljoen maal nul is nul. Deze vermenigvuldigde zegen voor het tijdelijke leven is ontoereikend en wordt nooit de eeuwige zegen van Juda, van Jezus Christus.

Is deze profetie in vervulling gegaan? Zeker. Efraïm en Manasse krijgen straks een zeer groot deel in Kanaän. Efraïm wordt het centrum van het tienstammenrijk. Maar... heel sterk

horen wij in de geschiedenis van Efraïm en Manasse de waarschuwende stem: „In het verbond zijn twee delen begrepen.” God de Here zegent, indien wij ons laten vermanen „tot een nieuwe gehoorzaamheid”, namelijk dat wij deze „Machtige Jacobs”, deze „Herder Israëls”, deze „Steenrots” betrouwen en liefhebben, en ondanks weelderige rijkdom in een „godzalgig leven wandelen”.

Even spreekwoordelijk als de zegen over Efraïm en Manasse was, was ook de vloek. Het tienstammenrijk wordt menigmaal aangeduid als Efraïm en Manasse en Jozef. De profeten Jesaja, Jeremia, Hosea, Zacharia en de psalmen spreken helaas óók van de vloek van Efraïm, wanneer hij afweek.

De uitgemeten zegen verkeert in een uitgemeten vloek. „De vruchtbare wijnstok ligt verbroken”, „de droogte scheurt het land”, „de Machtige Jacobs keert zich tegen Efraïm als een krijgsheld”, „de Herder wordt de brullende leeuw”, en er is sprake van „de misdragende baarmoeder en de uitgedroogde borsten”, omdat Efraïm niet steunt op de Machtige Jacobs met Zijn raadsplan maar op Egypte en Assur met hun eigen plannen.

„Efraïms kroon zal zijn als een afvallende bloem.” Van boven komt niet de verkwikkende regen maar de vernietigende hagel. „Want dit volk keert zich niet tot Die, Die het slaat, en zij zoeken niet de Here der heirscharen. Daarom zal Ik Israël afhouden, de kop en de staart, de tak en de bieze op één dag.” Toch denkt de Here in Zijn toorn aan Zijn verbondszegen. Leest het aandoenlijke Hosea 11, waarin de Here al Zijn smart uitzegt over het afdwalen van Efraïm. Alleen in Christus („Juda, gij zijt het”!) kan God tot het zondige Efraïm spreken van genade en vergeving. En die zegen ging over de grenzen van de tijdelijke zegeningen. Jozef heeft Juda mogen redden in Egypte, maar Juda redt Jozef uit Egypte. „Als Israël een kind was, toen heb Ik hem liefgehad, en Ik heb Mijn Zoon uit Egypte geroepen” (Hosea 11 : 1). „Hoe zou Ik u overgeven, o Efraïm? u overleveren, o Israël? hoe zou Ik u maken als Adama? u stellen als Zeboïm? Mijn hart is in Mij omgekeerd; al Mijn berouw is tezamen ontstoken. Ik zal de hitte van Mijns toorns niet uitvoeren; Ik zal niet wederkeren om Efraïm te verderven, want Ik ben God en geen mens, de Heilige in het midden van u, en Ik zal in de stad niet komen” (Hosea 11 : 8—9).

Wanneer het er op aankomt in Gods gericht te kunnen bestaan, dan is de zegen van Jozef, Efraïm en Manasse ontoereikend, dan is de zegen van Juda, van Christus nodig, „want Ik

ben God en geen mens". Miljoen maal nul is nul en blijft nul. De verlossing uit het gericht Gods is niet het produkt van de vermenigvuldiging van aardse mogelijkheden, niet het resultaat van de miljoenen maar van één, Christus. „Eén Naam is onze hope.”

e. De sleutel van het werelddrama

Toen de onderkoning Jozef zijn einde voelde naderen, begreep deze als staatsman van groot formaat en diplomaat met vooruitziende blik, dat er verschillende mogelijkheden voor hem open lagen wat betreft zijn dood en begrafenis, en wat betreft de toekomst van zijn familie en zijn geslacht.

Deze boerenzoon, die al heel vroeg grote aspiraties koesterde en droomde van stoute mogelijkheden, die zelfs in zijn kleding van de veelervrige rok de dorst naar cultuurschoon openbaarde, kan nu zijn leven overzien, al moet hij tegelijkertijd blikken in de kaker van de dood en de donkerheden van het graf. Er ontstaat nu een strijd in de oude ziel van Jozef. Immers, hij staat ten aanzien van God en zijn geslacht in een andere relatie dan van het machtige Egypte, waarin hij zulk een vooraanstaande positie inneemt.

Jozef kan zichzelf zien als onderkoning, die recht heeft op een indrukwekkende uitvaart met militaire eer op staatskosten. Hij kan voor zichzelf een pyramide laten bouwen, waarin onder het plechtigst ceremonieel zijn mummie in een bijkans massieve gouden kist wordt bijgezet, bewaard voor ontelbare eeuwen, zo zelfs, dat het niet onmogelijk was geweest, dat wij in het etnologisch museum bijvoorbeeld te Leiden voor 10 cent met eigen ogen het gebalsemd lijk van Jozef zouden hebben kunnen zien. Wat zal Jozef kiezen? Wat zal Jozef laten domineren? Het feit dat hij onderkoning is in Egypte, het feit dat hij in Egypte de verwerkelijking van zijn dromen heeft gevonden? Of het simpele feit dat hij een Jood, een Hebreër is? Wat meer zegt: een kind van het uitverkoren volk, dat een missie, een zending, een roeping in deze wereld heeft, veel machtiger dan de redding van één volk uit de natuurlijke hongersnood, maar een roeping tot redding van alle volkeren en geslachten.

Hier worstelt Jozef de strijd des geloofs, want niemand van vlees en bloed overwint door het geloof zonder strijd. Zolang het hart van Jozef niet stilstaat, zolang het vlees trekt naar het middelpunt van deze wereld, in plaats van naar het Vaderhart Gods, kost het heel wat om de pompeuze uitvaart te verachten

voor een landelijke boerenbegrafenis. Het kost heel wat om de eenvoudige grafkelder van Machpéla, waar hij weer terugzinkt in de boerenstand van zijn vaders, te verkiezen boven de pyramiden, de koningsgraven der Egyptische machthebbers. Jozef kiest vóór Machpéla en tegen Cheops. Dat is een geweldige geloofsdaad geweest. Want hier komen wij tot het probleem van het werelddrama.

Jozef is een mens geweest, die zeer nauw betrokken is geworden bij het grote drama van de wereldgeschiedenis. Maar Jozef zal door het geloof leren wat de sleutel is van het werelddrama, namelijk dat het in de geschiedenis van de wereld tenslotte gaat om de geschiedenis van Gods Verbond en Gods Koninkrijk. Het is opmerkelijk dat in Hebr. 11 alleen Jozef als geloofsgetuige wordt genoemd en niet één van de andere broeders. Het is nog opmerkelijker dat niet één van Jozefs geloofsdaden tijdens zijn lijden en onderdrukking, of tijdens de glorie van zijn leven wordt genoemd. Niet zijn onbesmet wandelen in de wereld van zonde, maar zijn laatste wilsbeschikking, zijn testament wordt een document van zijn geloof.

Hier is de jongeman, die fijne smaak had om zich gedistingeerd te kleden en die ook wel graag in de spiegel gekeken zal hebben, omdat hij toch zo'n nette verschijning was en die vele mooie kostuums heeft mogen dragen en die zijn uiterlijk heeft kunnen verzorgen tot in de perfectie, oud geworden. En het vlees wil deze stijl wel doorzetten tot in het graf. Wie gevoel voor stijl heeft is niet onverschillig ten aanzien van begrafenissen en grafkelders.

Jozef... de allergrootste praal staat u nog te wachten. Jammer dat gij er zelf niet bij kunt zijn en er geen weet van hebt. Maar het is een zoete gedachte dat heel Egypte u de laatste eer op eclatante wijze zal brengen en dat de eeuwen zullen zeggen: hier in deze pyramide ligt Jozef, de redder van het Egyptische volk.

En naast dit woord van de culturele mens kwam ook het woord van de staatsman en ziener om de overleggingen des vleses te steunen. Immers, een pyramide in Egypte kon een waarborg zijn, dat Egypte zijn volk zou ontzien. Een pyramide waarin zijn stoffelijk overschot zou rusten, zou een voortdurende roepstem zijn aan het Egyptische volk: herinner u, Egypte, wat gij aan deze Hebreënzoon te danken hebt, toon uw dankbaarheid aan zijn nageslacht.

Ja, Jozef kan zijn volk dienen met een pyramidale begrafenis in Egypte. Men kan zelfs met zijn gebeente nog politiek voeren en

richting geven aan het drama in de wereldgeschiedenis. Hier in Egypte zouden zijn beenderen moeten rusten. En deze staatsmanswijsheid kwam tegelijk zijn hoogmoedig vlees wel in het gevlij. Jozef kende het opkomend antisemitisme wel aan het hof, hij kende de jaloezheid op en de verachting voor dit Joden-volk, dat zo pienter en handig was. Wat kon hij beter doen, dan zeer wijs in Egypte zijn plaats tot in de dood bereiden?

Maar neen, door het geloof besluit Jozef juist datgene wat ingaat tegen de hoogmoed van zijn vlees, de begeerte van zijn ogen en de wijsheid van zijn staatsmanschap. God houdt er een hogere staatkunde op na en een andere rekenmethode.

Dwars tegen zichzelf en dwars tegen de zichtbare feiten en berekeningen in houdt Jozef vast aan Gods Woord en beloften. Het woord des Verbonds, gesproken tot zijn vaderen Abram, Izaäk en Jacob, dat Kanaän het land der ruste en belofte is, en dat in Kanaän de redding der wereld zal voortkomen, is voor hem het einde van alle tegenspraak.

Dit woord van Gods Verbond is de sleutel van het gehele werelddrama. En daarom de vleselijke overlegging om het volk Israël te redden door het onderpand van zijn mummie in een pyramide, zou juist de dood worden, de geestelijke en eeuwige dood voor Israël en daarin voor de ganse wereld. Israël mag niet voor eeuwig een vaste positie in Egypte krijgen door het getuigenis van de mummie Jozef in een pyramide. Israël móet weg uit Egypte, want „God zal Zijn Zoon roepen uit Egypte”. En nu kan de stervende Jozef in de belofte Gods zo rustig de toekomst van zijn volk in Gods hand leggen.

Hij roept zijn broeders bij zijn sterfbed. Zijn broeders, en meteen denkt hij aan hun daden, want meteen krijgt hij de associatie van gedachten: zijn broeders en Kanaän, wat is daar veel gepasseerd. Maar dit alles wordt het zwijgen opgelegd door het geloof. Jozef zegt rustig: ik sterf. De behoeder en beschutter van zijn geslacht en familie sterft. Maar vrees niet, de onderkoning sterft, maar het is toch maar een nietig menskind, dat alleen maar instrument was in Gods hand om zijn roeping te vervullen, zolang God dit goedkeurde. „Ik sterf, maar Gods werk gaat door.”

„Maar God,” zegt hij, „maar God zal u gewisselijk bezoeken. Hij zal u doen optrekken uit dit land tot het land, dat Hij Abram, Izaäk en Jacob gezworen heeft.” Het is alsof Jozef wil zeggen: de toekomst kan donker worden, ik ken als staatsman het minderhedenvraagstuk en de Jodenhaat; ik sterf, het hek is van de dam, Jodenvervolging is mogelijk. Maar God heeft de

sleutel van het werelddrama, en de geschiedenis der wereld zal toch overwonnen worden door de geschiedenis die God maakt met Zijn kerk door het geloof. En omdat Jozef gelooft dat God het volk zal opvoeren uit Egypte en zal brengen in Kanaän, zo zegt Jozef: „Zo zult gij mijn beenderen opvoeren, meenemen naar Egypte”. Zijn beenderen worden een onderpand van Gods trouw en Gods almacht, om de belofte van het evangelie des te beter te verstaan. Zo dikwijls gij mijn beenderen in die kist en niet in die prachtige pyramide zult zien, zo dikwijls zult gij vermaand, vertroost en verzekerd worden van Gods gewisse liefde en trouw.

Het is een eedzwering Gods, door het geloof. Hier spreekt het kind des Verbonds over de wijsheid van de staatsman heen. Hier is de stervende Jozef op een hoogtepunt, zoals Calvijn zegt: „Doordat hij dacht aan het eeuwige graf van zijn vaderen, klom hij in de hemel op door het geloof”. Allerlei overwegingen heeft Jozef het zwijgen opgelegd tegenover die ene overweging van Gods Woord en belofte. Hij vreesde niet de Egyptenaren hiermede te kunnen prikkelen, die zouden kunnen zeggen: zie je wel, hij is toch altijd een Jood gebleven, een vreemdeling, hij is nooit één onzer geworden.

Jozef sterft, zijn lijk wordt gebalsemd en in een kist gelegd. Misschien ergens wordt de kist in een kapelletje of een grot neergezet. Niet zo indrukwekkend als in een pyramide. Wij lezen ook niets van een grootse, pompeuze begrafenis, zoals wij dat wel lezen van de uitvaart van Jacob uit Egypte. Maar die doodkist moet zijn de sleutel van de geschiedenis, de dramatische geschiedenis van Israël. Immers, de beenderen van Jozef hebben iets sacramenteels, iets van een onderpand, een teken en een zegel van Gods trouw over zijn volk. Die beenderen van Jozef hebben iets profetisch, want zij vertolken het werk Gods in de geschiedenis; en de zwijgende dood spreekt. Die beenderen van Jozef vertonen het koninklijke in God, Zijn almacht, die zelfs uit deze dood het leven wekt.

Het geestelijk leven van Israël moet gevoed en gewekt worden door de sprake die uitgaat van zijn doodkist. Wat kan God wonderlijke middelen gebruiken. Diezelfde God, Die in Genesis 1 begon met uit niets alles te scheppen, besluit Genesis 50 met een doodkist van Jozef, waaruit Hij het leven voortbrengt, omdat die doodkist een machtig getuigenis is van de verlossing Israëls die komen zal.

En straks komt er een farao, die Jozef niet gekend heeft, en dan breekt het antisemitisme los. Hoger en lager personeel wor-

den eerst gebannen uit de koninklijke hoven en de goede posities in het maatschappelijke leven. Juda moet sterven, en de maatregelen tegen het Verbondsvolk worden steeds drastischer en steeds geraffineerder, om dit koningsvolk te maken tot een slavenvolk, ja, om dit volk staatkundig, maatschappelijk en als ras onmogelijk te maken. Het wordt steeds zwaarder. O, Israël, dat zo vieselijk is van nature heeft deze kastijding ook nodig. Want als het in Egypte goed is, waarom zouden zij dan uit Egypte trekken en naar Kanaän gaan? Waarom de kruisweg door de woestijn naar het land der belofte? De vleespotten van Egypte en de weelde van het cultuurleven doen spoedig het Woord Gods vergeten. Daarom moet de hoop op Gods beloften levendig gehouden worden in een weg, die zwaar is voor het vlees. De verwachting moet groeien in de verdrukking. En hoe donkerder het wordt voor het uitwendige, des te meer krijgt voor het bewustzijn van Israël die doodkist van Jozef betekenis. Dat gebeente is een onderpand van hun uittocht uit de slavernij. Dat woord van Jozef klinkt hun nu als muziek in de oren, namelijk dat God hen zal doen uittrekken en dat zijn gebeente zal meegevoerd worden.

De schrijver van de brief aan de Hebreëen had het machtige doel, om de ingezonken gemeente, die dreigde af te vallen van de levende God, op te wekken tot geloof. Door de opkomende vervolgingen en de moeilijkheden in dat grote Rome, dreigde die gemeente af te vallen van de levende God. De schrijver moet de gemeente opwekken, de slappe knieën en trage handen weer trachten op te richten. En één van de middelen om hen weer op te wekken tot geloof, is het laten zien van de geloofshelden in het Oude Testament. Die gemeente liep groot gevaar alleen maar het droevig drama van deze wereld te zien en niet de sleutel van het drama van deze wereld, namelijk het Koninkrijk Gods, waarin God toch doorgaat Zijn Woord te vervullen. God heeft ook Zijn Woord vervuld. Wij lezen in Exodus 13 : 19 : „En Mozes nam de beenderen van Jozef met zich, want hij had met een zware eed de kinderen Israëls bezworen: voert dan mijn beenderen met u op van hier, want de Here zal u bezoeken.”

Wij hebben Jozef gekarakteriseerd als het probleem „God en het kwaad”. Wij zouden het ook kunnen typeren met de woorden „De sleutel van het werelddrama”. Jozef is één van de mensen, die het meest geworpen is in de tragiek en in de schuld van het mensenleven. Jozef was een mens, die het meest heeft geworsteld met de duisterheden van het „waarom”. Jozef heeft

lang moeten wachten voordat hij de sleutel van God ontving om de deur van de oplossing te mogen openen. Eigenlijk is het zo, dat de definitieve oplossing niet eens komt in zijn leven zelf. Dat is slechts een voorlopige oplossing. De definitieve oplossing reikt over zijn graf heen. Zijn beenderen moeten als het ware de problematiek zijn van het vraagstuk van „God en het kwaad”, die gevoerd worden naar het beloofde land.

De sleutel van het werelddrama ligt dus eigenlijk niet in Jozef. De oplossing van „God en het kwaad” is uitsluitend christologisch. Wanneer Christus erbuiten wordt geplaatst, blijft alles één grote duisternis.

Wanneer Jezus met zijn discipelen langs de blindgeborene wandelt en de discipelen vragen waarom deze man slachtoffer is van dit verschrikkelijk lot, dan antwoordt Jezus, dat zij niet moeten zien naar speciale zonden van deze man noch van zijn ouders, maar alleen naar de openbaring van de werken Gods, van de verlossing in Christus Jezus. Het vraagstuk van de nood van deze man wordt uitsluitend christologisch opgelost.

Veel sterker zien wij dit in Openbaring 5. Daar wordt ons getekend in symbolische taal de ellende, waaronder het mensenleven dreigt weg te zinken, en de grote ellende in die ellende is het tevergeefs roepen om een antwoord: waarom? waarom? De geschiedenis schijnt volkomen verzegeld te zijn. Zo is het ook. Wij maken telkens een brokstukje van de afwikkeling van Gods raad en Gods bedoeling met de wereld en met de volkeren en met onze familie en met ons persoonlijk leven mee. Maar het is zo'n klein stukje dat wij nooit het geheel te overzien krijgen, zodat wij zin en bedoeling van al die vreselijke dingen niet kunnen zien. Er is wel een raadsplan van God met de wereld, met de kerk, met de gemeenschap en met de enkeling, ook met hen die op de meest gruwelijke wijze omkomen. Het boek der geschiedenis is wel van binnen en van buiten beschreven, maar het is tegelijk zevenmaal verzegeld. De inhoud is verborgen en het boek is in Gods hand en niet in onze handen. Wij hebben er geen beschikking over. God alleen kent het geheim, het raadsel van het leven en van de dood. Niemand kan het antwoord lezen. Daarom krijgen wij geen antwoord op onze vragen, op onze „waaroms”. Zolang deze dingen theoretische vraagstukken blijven, ach, dan hebben wij er niet zo'n last van, maar wanneer God een verbijsterend stuk ellende en smart in ons leven werpt of toelaat dan is het geen theorie meer, maar levensnood.

Geen wonder dat de engel in de hemel, omdat de christen-

gemeente in die tijd leefde in een vreselijke vervolging, met grote stem roept: „Wie is waardig het boek te openen en zijn zegels open te breken?” Wie is waardig inzage te hebben in het raadselachtige raadsplan van God? Wie kan en mag antwoord geven op: waarom dit en waarom dat?

Er is niemand noch in de hemel, noch op de aarde, noch onder de aarde. Dat wil zeggen, dat de engelen het niet weten, de levenden op de aarde niet, en de gestorvenen weten het ook niet. „En ik weende zeer.” Johannes barst dus in tranen uit. Hij weet hoe de kinderen Gods in de wreedheid der wereldgeschiedenis lijden, en dat zij dat niet vanzelf kunnen rijmen met Gods liefde, Gods gerechtigheid, Gods almacht, Gods wijsheid. Er is een raadsplan met ieders leven, maar wat is dat raadsplan? „En ik weende.” Dat zijn ook de tranen, die vandaag geschreid worden, omdat wij ons in onze smart afmatten met dat vruchteloze en machteloze kermen om een antwoord, dat toch niet komt, terwijl wij het vragen toch niet kunnen nalaten.

En ik weende, want niemand kan ons antwoord geven. Dit moeten wij goed in ons opnemen, dat niemand het antwoord op het waarom kan geven. Wij zouden God wel met het geweld van onze wanhoop willen dwingen, dat hij tenminste één mens, één engel, één levende of één gestorvene aanwijst, die het weet, maar niemand weet het. En als wij dreigen weg te zinken in de donkere kolk van de redeloosheid en de zinloosheid, in de mateloze afgronden van grillige willekeur, en als we geneigd zijn om vast te stellen, dat er geen raadsplan Gods is met ons leven, en dat er ook geen God is die door deze chaotische wereld heen een kosmos van zinvol gebeuren laat komen, omdat wij er toch niets van zien en horen, dan horen wij een stem van verlossing en bevrijding, van opbeuring en opheffing: Weent niet, zie, toch is er Eén, Die het raadsel ontsluit heeft, en het raadsplan Gods met uw leven kent. Dat is de Leeuw uit Juda's stam, de sterkste van allen, de wortel Davids, de getrouwe Koning Jezus Christus. En dan ziet Johannes Hem Die antwoord kan geven op al onze waaroms, omdat Hij zelf eigenlijk het antwoord is. Hij alleen mag het verzegelde boek uit Gods hand ontvangen en de zeven zegels openbreken. Dat is Jezus Christus. Die staat als centrum van de wereldgeschiedenis (de vier dieren) en de kerkgeschiedenis (de ouderlingen) van wie uitgaat de Heilige Geest van God door alle landen.

Maar nu moet ge eens opletten op deze fijne veelzeggende paradoxie.

Jezus is degene die het raadsel van ons duister leven alleen kan oplossen. En Hij wordt aangekondigd als de Leeuw uit Juda's stam en als de wortel Davids. Maar zo ziet Johannes Hem niet. Hij krijgt heel wat anders te zien. Niet een sterke Leeuw, maar een zwak lam, dat nog wel geslacht is. Hier krijgen wij de meest tegenstrijdige en schijnbaar elkander uitsluitende dingen te verwerken. Jezus is de Leeuw, en toch ziet Johannes het Lam. Hij is sterk, maar Hij openbaart zich als de zwakke. Die Leeuw heeft overwonnen, maar hij ziet het Lam dat geslacht is. Een overwinning in het teken van een nederlaag.

Dat geslachte Lam is dood, en toch staat Het. Het geslacht-zijn is teken van dood en van niets meer kunnen. Het staan is teken van leven en van kracht. Het heeft ook nog zeven hoornen, ook tekenen van kracht, en zeven ogen van de zeven geesten Gods, Gods Heilige Geest. Wonderlijke verbinding van het koninklijke en priesterlijke element van onze Zaligmaker.

Wat is dat ogenschijnlijk verwarrend en tegenstrijdig. Moet Jezus Christus, Die Zich zó openbaart, antwoord geven op het wereldraadsel, terwijl Hij Zelf het meest raadselachtig is? Ja, zo is het nu! Jezus is het enige „daarom” Gods op al onze „waaroms”. Jezus is het enige antwoord op al onze vragen. Maar dat antwoord is even paradoxaal als Jezus Zelf. Midden in de wereldgeschiedenis van de vier dieren en van de kerkgeschiedenis van de vierentwintig ouderlingen staat nu Jezus als het centrum, staat het kruis.

Willen wij het antwoord op het pijnigend en martelend raadsel van leven en dood, dan moeten wij dat antwoord niet verwachten van de vier dieren, dat is van de natuur en de geschiedenis, dus zelfs niet van de knapste koppen; ook niet van de vroomste broeders; maar alleen van Jezus Christus. Hij alleen is waardig het verzegelde boek van uw levensraadsels uit de hand van God te nemen en die zegels te verbreken.

En toen was er blijdschap na het wenen, omdat er toch Eén is, Die het weet, en omdat het levensdrama van de mens toch niet een krankzinnige, wrede draaikolk is, waarin wij weggezogen worden naar oneindige bodemloze duisternissen. En heel de schepping, en heel de kerk, en heel de geschiedenis zullen muziek maken en gouden schalen van het reukwerk der geboden en der aanbidding Hem offeren. En zij zullen een nieuw lied zingen: „Gij zijt waardig het boek te nemen en zijn zegelen te openen, want Gij zijt geslacht.” Let op: want Gij zijt geslacht. Dat is een nieuw lied, een heel ander lied. Wij hebben geprobeerd een lied te gaan zingen vanuit de raadselachtige

Hoe moeilijk is het om dit nieuwe lied reeds op aarde te leren zingen. Telkens zakken wij, telkens zetten wij zelfs vals in, telkens kunnen wij de wijs niet houden. Wanneer wij staan voor verbijsterende gebeurtenissen, voor catastrofes, voor plotselinge aangrijpende sterfgevallen, voor de drama's in concentratiekampen en voor zoveel ellende van nood en dood, dan zeggen wij: en ze beloofden toch zoveel voor de toekomst, en ze konden nog van zoveel nut zijn, en ze waren toch zulke goede vaderlanders, en ze hadden van zoveel steun kunnen zijn voor de kerk en Gods Koninkrijk, en de nabestaanden zitten maar met de brokstukken.

Dit is allemaal het oude lied dat wij zingen, zonder de enige troost. Dat is nu onze poging, onze wanhopige poging om het boek van Gods raad over de levens van degenen, die bijvoorbeeld catastrofaal vroeg sterven te openen. Maar niemand is waardig dat boek te nemen en te openen. Alleen Christus, want Hij is geslacht. Dáárin heeft God Zijn raad geopenbaard met ons leven en met onze dood, met onze vreugde en met onze smart. God schijnt al die praatjes van ons over nuttig en nodig, over onmisbaar en over prettig voor dit leven van niet zoveel belang te vinden. God schijnt het plan dat wij van dit aardse tijdelijke leven opmaken en de idealen die wij ons vormen niet zo heel ernstig op te nemen. God vindt één ding belangrijk: het kruis van Christus, het geslachte Lam, want Die alleen is de Leeuw van Juda's stam.

Daarom bevat het raadsplan Gods iets geheel anders dan ons raadsplan. Wij vinden het belangrijk of wij wat korter of langer leven, of wij wat meer of minder geluk hebben, of wij voor een dubbeltje of een rijksdaalder geboren zijn, of wij in deze wereld een standbeeld krijgen en of men na ons leven een biografie zal schrijven.

Maar God vindt dit belangrijk in Zijn raadsplan, of wij gekocht zijn door het bloed des Lams, of wij geborgen zijn voor het eeuwige leven, of wij een nieuwe keursteen hebben met een nieuwe naam en of wij geschreven zijn in de biografie van het boek des Lams, of wij gemaakt zijn tot koningen en priesters. Dit is het nieuwe lied en de nieuwe zin, en dit alleen is de sleutel van de drama's van het leven van enkeling en gemeenschap, van de ganse wereld. Met het oog op Christus kunnen wij alleen de ontzettende problematiek aan. Wij kunnen die niet oplossen vanuit deze wereld, maar wij kunnen alleen ervan verlost worden vanuit die andere wereld van Jezus Christus.

Ezechiël zegt, dat er ook voor Jozef een poort is naar het

nieuwe Jeruzalem. En in de Openbaring aan Johannes lezen wij ook, dat uit het geslacht van Jozef twaalfduizend verzegeld zijn. Twaalfduizend, die niet gestorven zijn in de allesoverspannende zegen over Juda.

Jozef buigt voor Juda, de kerk buigt voor Christus. Het geheim is alleen het Lam.

ellende van het leven door zelf een oplossing te forceren, door het antwoord van de wijsheid dezer wereld te verwachten. Wij hebben ons afgemarteld in ons denken, hoe wij er uit zouden komen en enige zin zouden grijpen in de onzinnigheid van leven en dood. En wij dachten soms voor een ogenblik antwoord te hebben op het waarom, maar nauwelijks hadden wij een halve regel van ons lied gezongen, of wij werden wreed gestoord in onze zang door nieuwe verbijsterende raadsels. Al die oude liedjes kunnen wij niet tot het einde zingen en ze vloeken zo met de barre werkelijkheid.

Maar hier wordt gezongen een nieuw lied, dat tot het einde toe uitgezongen wordt en dat tegelijk al een ontsluiting is van het angstig geheim en een antwoord op alle waaroms. Dit is een nieuw lied, dat door geen enkel nieuw bang „waarom” kan worden afgebroken. Dit nieuwe lied heeft alle waaroms in zich opgenomen en verwerkt. Dit nieuwe lied kan gezongen worden bij elk levenskruis, omdat het gezongen wordt juist aan de voet van het allerergste kruis, namelijk van Golgotha.

Dit lied kunt gij zingen bij elk duister raadsel, omdat het gezongen is juist bij het allerduisterste raadsel der geschiedenis, het kruis van Golgotha.

En let nu op: Jezus alleen is waardig om het raadsplan Gods te openen.

Waarom? Omdat Hij de knapste professor in de wijsbegeerte is? Neen!

Omdat Hij de sterkste onder de helden in het werelddrama is? Neen!

Omdat Hij geslacht is! „Want Gij zijt geslacht en hebt ons Gode gekocht met Uw bloed uit alle geslacht, taal en volk en natie.”

En nu zijn wij in het hart van het probleem. Jezus ontsluit het raadsel van ons leven, omdat Hij geslacht is als het Lam en Zijn bloed tot schuldvergeving heeft gestort.

En hier hebben wij nu eigenlijk het diepste antwoord op al onze waaroms.

Het antwoord ligt in de herschepping, in de verlossing door Jezus Christus.

Het ligt niet in de zegen van Jozef, hoe dramatisch zijn geschiedenis ook moge zijn. Het ligt alleen in de zegen van Juda. Juda, gij zijt het.

Waarom? Waarom moest Jezus die vreselijke kruisdood sterven? Waarom greep God niet in? Waarom verhinderde God niet dat onrecht en die gruwel en die vuilste goddeloosheid?

Immers in het drama van het kruis, gezien in het vlak van de geschiedenis, zien wij toch eigenlijk de grootste ongerechtigheid door de mens bedreven, terwijl God het toelaat, ja, zelfs Zijn hand erin heeft. Want de Zoon des Mensen móest alzo lijden.

Was die gemene moord op de heiligste aller mensenkinderen, op God in het vlees, dan een stuk van Gods raadsplan? Hoe is dat mogelijk? Hoe kan God dat toelaten en opnemen in Zijn werk?

Ja, Hij is geslacht tot verzoening onzer zonden, Hij is gestorven opdat wij zouden leven, Hij is de dood ingegaan om het leven in te gaan.

Dat antwoord geeft Jezus nu. De weg tot het leven door de dood, tot de overwinning door de nederlaag. Hij heeft zó alleen overwonnen. De Leeuw uit Juda's stam is Leeuw, omdat Hij het Lam is dat geslacht is.

Hij is Koning omdat Hij Priester is.

En nu valt bij dat raadsplan Gods al het tijdelijke en aardse en menselijke weg. Dat ene grote blijft over: Gij hebt ons gekocht met Uw bloed. Dat is het grote raadsplan Gods met de mens, dat is eeuwig belangrijk en dat is eeuwig blijvend.

In de hemel zingt men niet van dappere daden van oorlogshelden, noch van razende geleerdheid van professoren, noch van rijkdommen van grootindustriëlen, noch van een lang en gelukkig leven, noch van de zegen van Jozef zonder meer, maar van het eeuwig raadsplan Gods tot verlossing door het bloed des Lams. En als wij verlost willen worden van al die wanhopige waaroms, verlost van het wanhopig zingen van het oude lied van ons uitgedacht raadsplan, het oude lied, dat zingt van rijkdom en eer, van welvaart en voorspoed, van gezondheid en een gelukkig huwelijk, ik zeg, als we daarvan verlost willen worden, omdat het oude lied telkens wreed wordt afgebroken, dan moeten wij leren zingen het nieuwe lied, dat nooit afgebroken wordt, ook niet in het uur van de ellendigste dood. Dat nieuwe lied zet heel anders in, namelijk in de zegen van Juda. Gij zijt het!

Halleluja! Lof zij het Lam,
Die onze zonden op zich nam,
Wiens bloed ons heeft geheiligd,
Die dood geweest is, en Hij leeft!
Die 't volk, dat Hij ontzondigd heeft
In eeuwigheid beveiligd.

richting geven aan het drama in de wereldgeschiedenis. Hier in Egypte zouden zijn beenderen moeten rusten. En deze staatsmanswijsheid kwam tegelijk zijn hoogmoedig vlees wel in het gevlij. Jozef kende het opkomend antisemitisme wel aan het hof, hij kende de jaloezies op en de verachting voor dit Joden-volk, dat zo pienter en handig was. Wat kon hij beter doen, dan zeer wijs in Egypte zijn plaats tot in de dood bereiden?

Maar neen, door het geloof besluit Jozef juist datgene wat ingaat tegen de hoogmoed van zijn vlees, de begeerte van zijn ogen en de wijsheid van zijn staatsmanschap. God houdt er een hogere staatkunde op na en een andere rekenmethode.

Dwars tegen zichzelf en dwars tegen de zichtbare feiten en berekeningen in houdt Jozef vast aan Gods Woord en beloften. Het woord des Verbonds, gesproken tot zijn vaderen Abram, Izaäk en Jacob, dat Kanaän het land der ruste en belofte is, en dat in Kanaän de redding der wereld zal voortkomen, is voor hem het einde van alle tegenspraak.

Dit woord van Gods Verbond is de sleutel van het gehele werelddrama. En daarom de vleselijke overlegging om het volk Israël te redden door het onderpand van zijn mummie in een pyramide, zou juist de dood worden, de geestelijke en eeuwige dood voor Israël en daarin voor de ganse wereld. Israël mag niet voor eeuwig een vaste positie in Egypte krijgen door het getuigenis van de mummie Jozef in een pyramide. Israël móet weg uit Egypte, want „God zal Zijn Zoon roepen uit Egypte”. En nu kan de stervende Jozef in de belofte Gods zo rustig de toekomst van zijn volk in Gods hand leggen.

Hij roept zijn broeders bij zijn sterfbed. Zijn broeders, en meteen denkt hij aan hun daden, want meteen krijgt hij de associatie van gedachten: zijn broeders en Kanaän, wat is daar veel gepasseerd. Maar dit alles wordt het zwijgen opgelegd door het geloof. Jozef zegt rustig: ik sterf. De behoeder en beschutter van zijn geslacht en familie sterft. Maar vrees niet, de onderkoning sterft, maar het is toch maar een nietig menskind, dat alleen maar instrument was in Gods hand om zijn roeping te vervullen, zolang God dit goedkeurde. „Ik sterf, maar Gods werk gaat door.”

„Maar God,” zegt hij, „maar God zal u gewisselijk bezoeken. Hij zal u doen optrekken uit dit land tot het land, dat Hij Abram, Izaäk en Jacob gezworen heeft.” Het is alsof Jozef wil zeggen: de toekomst kan donker worden, ik ken als staatsman het minderhedenvraagstuk en de Jodenhaat; ik sterf, het hek is van de dam, Jodenvervolgving is mogelijk. Maar God heeft de

sleutel van het werelddrama, en de geschiedenis der wereld zal toch overwonnen worden door de geschiedenis die God maakt met Zijn kerk door het geloof. En omdat Jozef gelooft dat God het volk zal opvoeren uit Egypte en zal brengen in Kanaän, zo zegt Jozef: „Zo zult gij mijn beenderen opvoeren, meenemen naar Egypte”. Zijn beenderen worden een onderpand van Gods trouw en Gods almacht, om de belofte van het evangelie des te beter te verstaan. Zo dikwijls gij mijn beenderen in die kist en niet in die prachtige pyramide zult zien, zo dikwijls zult gij vermaand, vertroost en verzekerd worden van Gods gewisse liefde en trouw.

Het is een eedzwering Gods, door het geloof. Hier spreekt het kind des Verbonds over de wijsheid van de staatsman heen. Hier is de stervende Jozef op een hoogtepunt, zoals Calvijn zegt: „Doordat hij dacht aan het eeuwige graf van zijn vaderen, klom hij in de hemel op door het geloof”. Allerlei overwegingen heeft Jozef het zwijgen opgelegd tegenover die ene overweging van Gods Woord en belofte. Hij vreesde niet de Egyptenaren hiermede te kunnen prikkelen, die zouden kunnen zeggen: zie je wel, hij is toch altijd een Jood gebleven, een vreemdeling, hij is nooit één onzer geworden.

Jozef sterft, zijn lijk wordt gebalsemd en in een kist gelegd. Misschien ergens wordt de kist in een kapelletje of een grot neergezet. Niet zo indrukwekkend als in een pyramide. Wij lezen ook niets van een grootse, pompeuze begrafenis, zoals wij dat wel lezen van de uitvaart van Jacob uit Egypte. Maar die doodkist moet zijn de sleutel van de geschiedenis, de dramatische geschiedenis van Israël. Immers, de beenderen van Jozef hebben iets sacramenteels, iets van een onderpand, een teken en een zegel van Gods trouw over zijn volk. Die beenderen van Jozef hebben iets profetisch, want zij vertolken het werk Gods in de geschiedenis; en de zwijgende dood spreekt. Die beenderen van Jozef vertonen het koninklijke in God, Zijn almacht, die zelfs uit deze dood het leven wekt.

Het geestelijk leven van Israël moet gevoed en gewekt worden door de sprake die uitgaat van zijn doodkist. Wat kan God wonderlijke middelen gebruiken. Diezelfde God, Die in Genesis 1 begon met uit niets alles te scheppen, besluit Genesis 50 met een doodkist van Jozef, waaruit Hij het leven voortbrengt, omdat die doodkist een machtig getuigenis is van de verlossing Israëls die komen zal.

En straks komt er een farao, die Jozef niet gekend heeft, en dan breekt het antisemitisme los. Hoger en lager personeel wor-